Hogy hozzád olyan ritkán járok

WALTHER VON DER VOGELWEIDE
(1170 körül–1230 után) három verse
MÁRTON LÁSZLÓ fordításában és magyarázataival

Hogy hozzád olyan ritkán járok
Daz ich dich so selten grüeze

Hogy hozzád olyan ritkán járok
az nem történik úrnőm rosszaságból
nem baj ha a szerelmespárok
összevesznek míg szívük egymásért lángol
ne szomorkodj légy vidám
szelíd harag szenvedélyes kibékülés
ez az amit a szerelem kíván

sohasem láttam napokat múlni
olyan gyorsan mint az enyéimet
miért kell nekik kezemből kihullni?
miért hogy mind-mind annyira siet?
talán olyasvalakihez futnak
aki nem becsüli őket annyira mint én
majd megtudják kinek kezébe jutnak

egyvalamit sose mondj úrnőm
magadat megcsúfolni ne akard
ha mégis így beszélsz nehéz lesz tűrnöm
mint amikor kérlelik a fukart
„adnék neki ha szerencséje volna”
ő a szerencsétlen aki senkinek sem ad
mindenkinek ugyanígy válaszolna

Kevéssé ismert, ritkán idézett vers, pedig a szerelmi ambivalencia összekapcsolása a múlandóság gondolatával igazi nagy költészet. Walther rémülten észleli, hogy ugyanúgy elhagyják őt a napok, ahogy az egykor körülrajongott hölgyet az udvarlók (köztük nyilván ő is). Tovább gazdagítja a vers rétegzettségét a szerelmi elzárkózás ideológiájából fakadó (megelőlegezett) felháborodás.

A vers korábbi magyar fordításáról nem tudok.

Szerencse, „saelde": a szó egyaránt jelenthet szerencsét és boldogságot. Szerelmi ügyben a nő szájából ilyen értelmű lenne a kijelentés: „(Oda)adnám (magamat) neki, ha (már eleve) boldog volna."

*

Teljes tétovaságban
In einem zwivellichen wan

Teljes tétovaságban
ültem törtem a fejemet
nem megy hogy ezt a nőt tovább szolgáljam
de a remény hozzá visszavezetett
        azt mondtam remény? jaj helytelenül
        inkább csak egy pici reményke
        ha megtudjátok gúnnyal néztek rám szegényre
        de aki örül tudja minek örül

engem egy szalmaszál tett boldoggá
azt ígéri meghallgatást nyerek
a szálacskát hajtottam szakaszokká
mint errefelé szokta sok gyerek
        figyeljétek csak így tesz-e a delnő
        ígytesz nemígytesz ígytesz nemígytesz ígytesz
        bárhogy hajtogatom a vége víg lesz
        ez ad reményt bár ehhez hit is kellő

bármennyire szeretem őt
mégis eltűröm hogy a hímnem
nagy számban udvarol neki sőt
próbálkozásaikat nem irigylem
tapasztalás az alapja hitemnek
nem könnyű őt a lábáról levenni
vegyék észre csalárdsága ezernyi
míg a sok szájhős körülötte hemzseg

Walther ezúttal a közismert szólást formálja költeménnyé: a reményvesztett ember a szalmaszálba is belekapaszkodik. Egyszersmind a Hohe Minne (magyar kontextusban „kesergő szerelem") konvencióit is feszegeti. Ha fölvethető az „ígytesz nemígytesz" (si tuot si entuot) kérdés, akkor az esély nélküli vágyakozás időtlensége is megbomlik.

A verset korábban Keresztury Dezső fordította.

Szómagyarázat:

remény, „trost": elsődleges jelentése 'vigasz', de itt inkább biztatásról van szó. Ráadásul hangsúlyosan jelen van a hit (gloube) fogalma is, e kettőt pedig a szerelem / szeretet kapcsolja össze. A *hit szükségessége erősen ironikus fordulat.*

így tesz-e: kegyeiben részesíti-e a beszélőt.

csalárdság: az úrnő több férfival udvaroltat magának, mindegyikükben reményt ébreszt, de egyiküknek sem enged. A versszor szó szerint: „Örülök, ha a becsapottak megtudják, mennyit / miképpen csal (az úrnő)."

szájhős, „rümig": a rivális udvarlók talán olyan eredménnyel dicsekszenek, amit valójában ők sem értek el.

*

Szerelem egyik szokása
Minne diu hat einen sitte

Szerelem egyik szokása
olyan hogy nem kéne lennie
hogy ne legyen úgy illenék
mert emiatt van sokak szorongattatása

bár ne szenvednénk ennyire
ebből elég
Szerelemnek a huszonnégy év sokkal
kedvesebb mint a negyven
az ősz hajat elveti vonóval-tokkal

Szerelem az én úrnőm is volt
trükkjeivel sokakat becsapott ám
na és azt csinálta velem
ha egy ifjonc arra téblábolt
hogy megvetően fintorgott rám
eltaszított a Szerelem
hülye picsa magát becsapja szintén
a furfangjaival míg átveri az ostobákat
hiszen sokkal idősebb mint én

Szerelem magatartásához
járul még, hogy körülrajongva sok bolondtól
úgy ugrándozik mint egy csitri
tőle a józan ész messze távoz?
tényleg ilyen hülye? mégis mit gondol?
nem képes a szemét kinyitni?
jó lesz ha az őrjöngést abbahagyja
és úgy viselkedik mint egy eszes nő
ha megütné magát a szívem megszakadna

Szerelem ne vegye zokon
hogy míg ő tombol
én csöndben üldögélek
jókedvem ugyanúgy felsőfokon
mint azé aki ugrabugrál izomból
mit akar még tőlem az árva lélek?
én azt szolgálom aki megbecsül
keressen mást hétköznapokra
tőlem a vasárnapot kapja egyedül

Walther szerelmi költészetének utolsó szakaszát „új Hohe Minne” néven emlegeti az irodalomtörténet. Ebben a versben a költő egyszerre bírálja a Hohe Minne szerelmi koncepcióját és saját költői szerepét. A megszemélyesített Szerelemnek emberi, női esendőséget tulajdonít: trükkökhöz kell folyamodnia, hogy vonzó legyen a hiszékeny fiatalemberek szemében; nem bírja szusszal a táncot és így tovább. Ugyanakkor a költő szembenéz saját esélyeinek romlásával is: őszülő fejjel már nem tetszik a Szerelemnek (és nyilván a szerethető fiatal nőknek sem), és testileg sem tud lépést tartani a fiatalokkal. Erős önirónia érződik a vers lezárásában: ő már csak hetente egyszer és csak pihenőnapon szolgálja a Szerelmet.

Az eredetiben minden strófa a névelő nélküli, azaz tulajdonnévként ható „Minne” szóval kezdődik. Ezt én is érzékeltettem.

A verset korábban Rónay György fordította. Nála az első strófa: „Különös a szerelem; / adna túl e rossz szokáson: / nem illik neki! / Gyötri vele szüntelen, / akit mégse kéne bántson. / Hogy is teheti? / Huszonnégy év kedvesebb / őnéki sokkal mint a negyven: / sehogy sem nézheti az őszülő fejet.”

Szómagyarázat:

negyven: sohasem fog kiderülni, hogy Walther csakugyan negyvenéves volt-e a vers írásakor, de nem is fontos. A lényeg az, hogy érződik az erős személyes érintettség.

vonóval-tokkal: fordítói lelemény, nincs az eredetiben, de a hangszerre utaló fordulat talán nem hibáztatható egy dalnok esetében. Mindenképp az a fikció, hogy a Szerelem nemcsak Walther személyétől, hanem a költészetétől is elfordul.

hülye picsa, „armes wip”: szó szerint 'szegény (esetleg: nyavalyás / nyomorult) nő', itt azonban erősebb kifejezésre van szükség, ha érzékeltetni akarjuk a szöveghely indulati nyomtékát. Rónay György is látta, hogy itt észbeli gyarlóságról van szó. Ő így adja vissza: „Balga nő!” Az viszont, hogy a Szerelem idősebb a költőnél, akár bók is lehet, amennyiben a halhatatlanságot jelenti.